

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАҲАЛЛА ВА ОИЛАНИ
ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ ВАЗИРЛИГИ

“МАҲАЛЛА ВА ОИЛА” ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИ

**ОИЛА ИНСТИТУТИНИ МУСТАҲКАМЛАШНИНГ
ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИ:
МИЛЛИЙ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА**

халқаро илмий-амалий конференцияси

**АКТУАЛЬНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ УКРЕПЛЕНИЯ
ИНСТИТУТА СЕМЬИ:
НАЦИОНАЛЬНЫЙ И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ**

международной научно-практической конференции

**CURRENT TRENDS IN STRENGTHENING
THE FAMILY:
NATIONAL AND INTERNATIONAL EXPERIENCE**

international of scientific-practice conference

(2021 йил 18 май)

“Маҳалла ва оила” илмий-тадқиқот институти
Тошкент – 2021

қилади⁶⁴.»Фуқаролик никоҳи» ҳодисасининг ҳозирги ҳолати, уни узлуксиз институционализация қилиш жараёни ҳақида мулоҳаза юритиб, шунингдек, ижтимоий институтларни ижтимоий муносабатлар ва алоқалар такрор намоён бўлади. Шу муносабат билан, «фуқаролик никоҳи» институти жамият талаб қилган пайтгача мавжуд бўлади.

«Фуқаролик никоҳи» (биргаликдаги яшаш) психологик муаммо сифатида эмас, балки қонуний муаммо ҳисобланади. Расмий, чинакам фуқаролик никоҳининг йўқлиги эр-хотиннинг ҳаётига салбий таъсир қилади, чунки турмуш ўртоқлар ва уларнинг фарзандларининг мулкӣ ва бошқа ҳуқуқлари ҳимоя қилинмайди. Шу билан бирга «фуқаролик никоҳи» деб номланган оиланинг ўзига хос психологик хусусиятларидан бири – бу «аёл - уй бекаси, эркак - боқувчи», «бюджетни бўлишиш керак», «турмуш ўртоғининг барча қариндошларига ёқиши керак» ва бошқалар каби ижтимоий стереотиплардан озод қилади.

Биргаликда яшайдиган кўплаб ёшларга қонун нуқтаи назаридан катта хавф туғдиради. Аммо шунга қарамай, расмий никоҳ одамлар ўртасида кўпроқ ишончни таъминлайди, бўш муносабатлар шахсий алоқалар орқали кўпроқ боғлиқдир. Рўйхатдан ўтмасдан биргаликда яшаш ҳолатларида катта эркинлик ва маънавият тўғрисида баҳслар ҳам унчалик барқарор ва ишончли эмас. Ўзаро муносабатларни ривожлантиришнинг салбий ва ижобий вариантлари маълум. Шундай қилиб, биргаликда яшаш оиланинг қийматини йўқ қилишми ёки умуман ахлоқий таназзулми ёки демографик сиёсатга ўз ҳиссасини қўшиб, оилани сақлаб қолиш учун хизмат қиладиган восита бўладими?

Оила институти таназзулга юз тутадими, «фуқаролик никоҳи» бунинг тасдиғи эмасми, деган савол туғилади. Оила келажакда - эркак ва аёл ўртасидаги бахт, уларнинг фарзандлари ва набираларининг тўлақонли тарбияси ва янги авлодларнинг кўпайиши учун зарур бўлган шериклик сифатида қолса, бу оила деб номланадими ёки бошқа ном билан аталадими?

Бугунги кунда олимлар бир томондан, бирон бир ижтимоий эволюция оила учун хавфли, бошқалари эса оила бошқа ижтимоий институтлар сингари модернизация жараёнида эканлигига аминлар, буни фожеага айлантириш керак эмас, деб ҳисоблайдилар.

Оила ва оилавий муносабатлар қайси никоҳ турига асосланишидан қатъий назар гендер муносабатлар ва оилани алоҳида кўриб чиқиш мумкин эмас, чунки оилавий кадриятлар муқаррар равишда гендер кадриятлари ролини ўйнайди. Шу сабабли, оилавий муносабатлар таҳлилини гендер вакилларига мурожаат қилмасдан ўрганиш мумкин эмас. Масалан, ажралиш каби ижтимоий ҳодисада россиялик тадқиқотчиларнинг фикрича аёлларнинг маълумоти етарлича юқори бўлганида, оилавий қарорларни қабул қилишда иштирок этишини кадрлаганида, аёллар ажралиш ҳақида кўпроқ, албатта, ресурслари кам ва ўзини ўзи кадрлаши паст бўлган аёллар ажралиш ҳақида камроқ ўйлашар экан. Шундай қилиб, оилавий муносабатлар психологиясида гендер ёндашувидан фойдаланиш оилавий психологиядаги психологик тадқиқотларни таҳлил қилишда аналитик восита сифатида хизмат қилади.

Narimbaeva Lola Kuzibaevna,

TVChDPI Maktabgacha ta'lim kafedrasi o'qituvchisi

Dexqonboev Shoxrux Mo'minjon o'g'li,

Maktabgacha va boshlang'ich ta'limda jismoniy tarbiya va sport talabasi

IQTIDORLI BOLALARNI IZLASH, ANIQLASH VA QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH

Insoniyat o'zining ijtimoiy taraqqiyotining bugungi kuniga kelib, aql-zakovat yoki ijod mahsuli bo'lgan g'oya ham mulk ekanligini aniq va ravshan belgilab oldi. Intellektual mulk deb ataladigan boylik sohibi o'z iqtidori, aql-zakovati bilan buyuk ijod namunalarini, ixtirolarni yaratadiki, bu o'z navbatida insoniyat va jamiyat taraqqiyotini ta'minlovchi asosiy omil hisoblanadi.

Har qaysi insonda muayyan darajada intellektual salohiyat mavjud. Agar shu ichki quvvatning to'liq yuzaga chiqishi uchun zarur bo'lgan shart-sharoit yaratilsa,.. har qaysi inson Olloh taolo ato etgan noyob

⁶⁴ Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. - М., 1991.

qobiliyat va iste'dodini avvalo o'zi uchun, oilasining, millati va xalqining, davlatining farovonligi, baxt-saodati, manfaati uchun to'liq baxshida etsa, bunday jamiyat shu qadar kuchli taraqqiyotga erishadiki, uning sur'at va samarasini hatto tasavvur qilish ham oson emas» - degan edi. Bu teran fikr, hayotiy mantiq mamlakatimizda iqtidorli yoshlar uchun yaratilayotgan shart-sharoitlar, ularning ta'lim-tarbiyasiga berilayotgan e'tiborda o'z ifodasini topmoqda. Oldindan qilingan bu bashoratning yaqin orada haqiqatga aylanmog'i muqarrar, bu ishonch O'zbekistonning kelajagining buyukligiga bo'lgan ishonch bilan uyg'unlashib ketadi.

Iqtidorli bolalar, ularning ta'lim-tarbiyasi to'g'risida gap ketganda, ko'pincha «Qanday bolani iqtidorli deyish mumkin?» degan savol ham tug'iladi. Iqtidor tushunchasi ko'p qirrali va uning qoidasi turli-tuman. Bu qoidalarni umumlashtirib psixolog olimlar ko'pincha iqtidorni yuqori darajada rivojlangan qobiliyat, yuqori darajadagi aqliy koeffitsiyent (IQ) deb, izohlashadi. Aytish kerakki, iqtidorni o'rganish jarayonining boshlanganiga bir asrdan uzoq vaqt o'tgan bo'lsada, unga aniq yoki to'liq asoslangan ilmiy ta'rif berilmagan. Shuning uchun «iqtidor tabiat in'omimi yoki ta'lim va tarbiyaning samarasimi?» degan savol nafaqat bizning mamlakatimizda, balki butun dunyoda ham olimlarni, ham tarbiyachi-pedagoglarni o'ylantiradi⁶⁵.

Amerika qo'shma shtatlari ta'lim qo'mitasi 1972 yilda shunday qoidani tavsiya etgan: «o'zining oliy darajada rivojlangan qobiliyatlarini namoyon etib, u yoki bu faoliyatda yuqori natijalarga erishgan yoki shunga erishish imkoniyatiga (layoqatiga) ega bo'lgan bolalarni iqtidorli va talantli deyish mumkin». Amerikada bunday bolalar istiqboli faoliyatida erishgan natijalari va bir yoki bir necha soha (aqliy, akademik, ijodiy, badiiy, muomala va liderlikka intilish, harakat)ga bo'lgan layoqat, imkoniyat, qobiliyatlari asosida aniqlanadi. Makur yo'nalishlar bo'yicha iqtidorli bolalar uchun maxsus dasturlar (ko'pincha individual dasturlar) tayyorlanib, bunday bolalarga asosan maxsus maktablarda emas, oddiy maktablardagi ixtisoslashtirilgan guruhlarda ta'lim-tarbiya beriladi. Fransiya, Germaniya maktablarida ham iqtidorli bolalar maxsus tayyorlangan psixofiziologik, psixologik-intellekt testlari yordamida saralanadi. Bu mamlakatlarda iqtidorli bolalar uchun maxsus maktablar tashkil etilgan bo'lsada, oddiy maktablarda ham ular uchun ixtisoslashtirilgan guruhlar mavjud.

Dunyoda iqtidorli bolalarni tanlash uchun Raven, Kettel (culture-fair intelligence), Veksler intellekt testlaridan foydalaniladi. Bu metodikalar madaniy muhit ta'siriga bog'liq bo'lmaganligi va noverbal (so'z ishlatilmaydi) bo'lganligi uchun juda keng tarqalgan. Mazkur metodikalarning O'zbekiston muhitiga moslashtirilgan variantlari O'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish va psixologik-pedagogik Respublika tashxis Markazida mavjud. Hozirgi kunda 200taga yaqin, fanlar chuqur o'rgatiladigan ixtisoslashtirilgan maktab va maktab-internatlarda tashxis Markazlari mutaxassislari Raven, Kettel metodikalari yordamida iqtidorli bolalarni tanlash ishlarini amalga oshirmoqdalar. Bundan tashqari, Respublika tashxis Markazi mutaxassislari tomonidan mazkur maktablarga iqtidorli va qobiliyatli o'quvchilarni tanlash bo'yicha 3 ta psixologik metodikalar majmuasi ishlab chiqilib, amalga tadbiq etilgan. Shuningdek, o'quvchilarning umumiy aqliy qobiliyatlari bilan birga, 5 ta akademik yo'nalish (ijtimoiy-gumanitar, aniq, tabiiy fanlar, xorijiy tillar va san'at-nafosat) bo'yicha ham maxsus qobiliyatlarni o'rganish uchun psixologik tashxis metodikalari tayyorlandi.

Barcha tashxis Markazlarida «iqtidorli bolalar banki» tashkil etilgan bo'lib, mazkur tanlovlarda eng yuqori aqliy rivojlanganlik darajasini ko'rsatgan o'quvchilar kiritilgan⁶⁶.

Respublika tashxis Markazi mutaxassislari tomonidan o'tkazilgan tadqiqot natijalari, hozirgi kunda 6-16 yosh davridagi bolalarning o'rtacha 3-5 foizi yuqori darajadagi aqliy koeffitsiyent (IQ)ga ega ekanligini ko'rsatmoqda. Biz o'z tadqiqotlarimizda «iqtidor» tushunchasini yuqori darajada rivojlangan qobiliyat sifatida o'rganmoqdamiz. Shu o'rinda aytish lozimki, ko'pincha, hatto mutaxassislar ham, iqtidor va iste'dod tushunchalarini bir ma'noda talqin etishadi. Bizningcha, iqtidor shaxsning individual-psixologik xususiyati bo'lib, u faqat akademik faoliyat yoki aqliy-nazariy faoliyatda namoyon bo'ladi. Iste'dod esa aqliy-ijodiy faoliyatda namoyon bo'ladigan individual-psixologik xususiyatdir. Albatta, bu xususiyatlar har bir insonning faqat o'ziga xos bo'lganligiga va tabiiy shartlanganligiga qaramasdan, alohida e'tibor va ta'lim-tarbiyani talab etadi. Shuning uchun ham, iqtidorli, iste'dodli bolalarni tanlab, ularni yanada rivojlantirish uchun yetarli shart-sharoit hamda intellektual, ijodiy muhit kerak bo'ladi. Chunki har qanday iqtidor va iste'dod faqat o'zi tegishli bo'lgan soha faoliyati jarayonida rivojlanadi va namoyon bo'ladi.

O'quvchilarning iqtidor va iste'dodlari fanlardan olgan «a'lo» baho bilan emas, ko'proq miyada kechadigan aqliy jarayonlarning mahsuldorligi bilan o'lchanadi. Psixologik intellekt testlari o'quvchining u

⁶⁵ Усманова М.Н. Педагогическое тестирование. Т.: Адолат, 1995

⁶⁶ Т.Нишонов. Мустақил ижодий фикрлаш. – Т.: Фан.- 2003.-114 б

yoki bu fandan bilimini emas, umumiy aqliy qobiliyati va o'zi tanlagan soha bilan shug'ullana olish layoqati, imkoniyatini aniqlab beradi. O'quvchi umumiy o'rta ta'lim fani («umumiy o'rta»ga e'tibor berib) bo'yicha imtihonda «besh» baho olsayu, shu soha bo'yicha intellektual yoki ijodiy qobiliyati bo'lmasa, uning keyingi faoliyati unumdorligi past bo'ladi. Oxir oqibatda bunday kishi tanlagan sohasidan bezibgina qolmay, jamiyat uchun ham hech qanday foyda keltirmaydi.

Yana shuni qayd etish lozimki, iqtidorlilikni faqat shaxsning aqliy imkoniyati sifatida tasniflash uni tadqiq etishda bir tomonlamalikka olib keladi. Chunki iqtidorlilik nafaqat aql, balki shaxs tuzulmasining barcha komponentlarining uyg'un va yuqori darajada rivojlanganligi bilan izohlanadi. Demak, iqtidor faqat aqlga emas, balki shaxsga tegishli. Iqtidorli kishi deganda biz har tomonlama rivojlangan shaxsni nazarda tutamiz. Kimdir o'z qobiliyati bilan, boshqa birov o'z xarakteri va tashqi olamni o'ziga xos idrok etishi bilan iqtidorli bo'lishi mumkin. Ayrim holatlarda biz o'z tengdoshlaridan rivojlanishda o'zib ketgan bolalarni iqtidorli deymiz. To'g'ri, bunday bolalar qobiliyatli, lekin shunday bolalar ham borki, ular noandoza fikrlashi, voqea va hodisalarni g'ayrioddiy talqin etishi bilan iqtidorli hisoblanadi. Bunday bolalar ko'pincha tarbiyachilar, o'qituvchi va ota-onalar uchun «qiyin» va ularni tarbiyalash ham og'ir kechadi. Ayniqsa o'qituvchilar bunday bolalar hatti-harakatini baholashda, uning boshqa bolalarga o'xshamaydigan g'ayrioddiy harakatlarini qabul qilishda qiynalishadi. Aytish kerakki, bolaning rivojlanishi o'ziga xos qonuniyat asosida kechadi va o'zining ichki mantiqiga ega bo'ladi. Ichki mantiqni tushunishda quyidagi konsepsiyaga asoslanish lozim. O'z-o'zini boshqaruvchi individ rivojlanish jarayonida shunaqa xususiyatlarga ega bo'lib boradiki, bu xususiyatlar bir so'z bilan aytganda na ichki, na tashqi jihatdan shartlanmagan. Bu xususiyatlar tashqi va ichki ta'sirlarning uzviylashuvi bilan mushtaraklashadi. Boshqacha qilib aytganda, shaxsning rivojlanishi uning barcha qirralarini qamrab olgan holda yaxlit jarayon sifatida kechadi. Buni oddiy tilda izohlasak, hech kim shaxs bo'lib tug'ilmaydi, balki shaxs sifatida shakllanadi. Yosh davrlari davomida shaxs rivojlanishi bilan iqtidorning rivojlanishi uyg'un kechishini ta'lim va tarbiyada albatta inobatga olish lozim bo'ladi.

ГУЛНОРА АМАНОВНА ИШАНХАНОВА,
*самостоятельный соискатель Ташкентского государственного
юридического университета*

ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ СЕМЕЙНОГО НАСИЛИЯ: МЕЖДУНАРОДНЫЕ И НАЦИОНАЛЬНЫЕ МЕХАНИЗМЫ

Аннотация: мақолада оилавий зўравонликнинг олдини олишнинг халқаро ва миллий механизмлари тўғрисида сўз юритилади. Инсон ҳуқуқлари бўйича халқаро ҳужжатларни ратификация қилиш, гендер тенгликнинг конституцион жиҳатдан кафолатланиши ва бошқалар ушбу механизмларнинг асослари ҳисобланади.

Калит сўзлар: зўравонлик, оилавий зўравонлик, гендер тенглиги, халқаро ҳуқуқ, халқаро конвенциялар, аёллар дискриминацияси, Ўзбекистон Республикасининг инсон ҳуқуқлари бўйича миллий стратегияси

Аннотация: в статье речь идет о международных и национальных механизмах предотвращения семейного насилия. Основами этих механизмов считаются ратификация международных документов по правам человека, конституционные гарантии гендерного равенства и др.

Ключевые слова: насилие, семейное насилие, гендерное равенство, международное право, международные конвенции, дискриминация в отношении женщин, национальной стратегии Республики Узбекистан по правам человека

Annotation: the article deals with international and national mechanisms for the prevention of domestic violence. The foundations of these mechanisms are considered to be the ratification of international human rights instruments, constitutional guarantees of gender equality, etc.

МУНДАРИЖА

БИРИНЧИ ШЎБА: ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОНДА ОИЛА ИНСТИТУТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ВА ХОТИН-КИЗЛАРНИ ИЖТИМОЙ ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШНИНГ МАЗМУН ВА МОҲИАТИ

Т.К.Нарбаева. Оилавий зўравонликнинг келиб чиқиш сабаблари ва уни бартараф этишнинг инновацион механизмлари	4
А.В.Шин. Современные тенденции партнерства с семьей системы дошкольного образования Республики Узбекистан	9
Н.Н.Шотурсунова. Аёлга ҳурмат – оилага, жамият келажагига эътибор ифодаси.....	13
М.А.Нурматова. Оилаларни мустаҳкамлашда ёшларни оилавий ҳаётга тайёрлаш марказларининг ўрни	16
Г.Мамедова. Развитие государственной семейной политики в Азербайджане: современная Азербайджанская семья и национально-нравственные ценности.....	19
Д.В.Мелентьев. Актуальные проблемы института семьи в Узбекистане: поиск баланса между гендерным равенством и национальными ценностями	22
Ғ.Шоумаров. Ўзбекистонда оиланинг ижтимоий-психологик муаммолари ва ечимлари.....	27
Н.Эгамбердиева, Н.К.Маманова. Бахтлилик даражасини аниқлаш – замонавий кишилик жамиятининг ривожланиш кўрсаткичи сифатида	30
О.Р.Жамолдинова. Хотин-қизларга нисбатан тазйиқ ва зўравонликка қарши курашиш масалалари.....	33
О.Мусурманова. Замонавий оила ва унинг маънавий-ахлоқий асослари.....	36
Ф.Ю.Абурахимова. Хотин-қизларни ижтимоий муҳофаза қилишнинг ҳуқуқий асослари	40
Д.М.Алимжанова, Г.Д.Кулдашева. Баркамол авлодни тарбиялашда оила, маҳалла ва таълим муассасалари ҳамкорлигининг аҳамияти.....	44
О.Мусурмонова. The modern family and its spiritual and moral foundations	47
М.Холиқова. Оила медиациясининг ғарб давлатларида ривожланиш тенденциялари	51
М.Ф.Хакимова, М.М.Маматқулова. Оила мустаҳкамлигини таъминлашда хотин-қизларнинг ижтимоий фаоллигини ошириш	55
М.Х.Байбаева. Таълим муассасаларида раҳбар аёлларнинг ўқув жараёни самарадорлигини оширишдаги роли.....	59
М.Ғаффорова, Н.Жўраева. Ёш оила тушунчаси, моҳияти ва унинг ўзига хос хусусиятлари	61
Г.Алимова. Усиление роли женщины в предпринимательской деятельности - как фактор повышения благосостояния семьи	66
Е.А.Nurmatov. Maktabda chizmachilikni o‘qitishda hamkorlik pedagogikasining o‘rni	69
N.U.Nurmatova. O‘quvchi-qizlar ijtimoiy faolligini oshirishda mehnat tarbiyasinin tutgan o‘rni	72
A.U.Qoriyev. Oilada ta’lim olish huquqining “ta’lim to‘g‘risida”gi qonunda mustahkamlanishi	74
G.Roziqova. Maktabgacha ta’lim muassasalarida oila bilan olib boriladigan ishlar.....	76
Ш.Кубатов. Вопросы прогрессивного исламского феминизма: диалог западных и восточных культур	79
Б.С.Ахмадалиев. Ўқувчиларни инновацион ёндашув асосида тарбиялашнинг мазмуни ва таркибий қисмлари кўринишлари.....	83
Х.Ўтанов. Эркин жамият хотин-қизлари илм-фан йўлида	85
Н.А.Бекетов, Б.Т.Ециркепова, Ф.А.Эргашова. Бошланғич синфларда замонавий технологиялардан фойдаланишнинг самарадорлиги	88

ИККИНЧИ ШЎБА: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ОИЛА ФАРОВОНЛИГИ ВА ДЕМОГРАФИК РИВОЖЛАНИШНИНГ УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ

Г.У.Туйчиева. Ўзбекистонда оилавий можароларни олдини олишда конфликтология имкониятлари.....	91
С.Ж.Ходжаев, Ф.Ф.Содиқов. Жазони ижро этиш муассасаларидан озод бўлганларнинг оилавий муаммолари ва уни бартараф этиш йўллари	96
Ф.А.Бабашев. Оилада ахборот хавфсизлигини таъминлашнинг ўзига хос хусусиятлари	99
Р.Р.Исамутдинов. “Хавфсиз маҳалла” тамойилини жорий қилишди “хавфсиз оила” мезонининг ўрни ва роли	102
А.М. Жабборов, Р.Н.Алимардонов. Ёш оилаларда соғлом психологик муносабатларни таъминлашнинг муҳим омиллари.....	106
F.B.Bayjonov. Fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlarining joriy holati va me‘yoriy-tashkiliy bazasini mustahkamlash yo‘llari	109
Д.А.Миракбаров. Ажрим сабаблари ва уларнинг диний ва дунёвий билимлар асосидаги таҳлили.....	111
И.О.Хайдаров. Ёшларни оилавий ҳаётга тайёрлашнинг ижтимоий психологик муаммолари.....	115
М.Махсудова. Оила фаровонлигига салбий таъсир этувчи психологик омиллар	118
U.Z.Mustanov. Barkamol avlodni tarbiyalashda oila, mahalla, maktab hamkorligi konsepsiyasi.....	122
И.А.Имомов. Олий таълим муассасалари талабалари ўртасида учрайдиган зиддиятларни педагогик таххис этиш	124
А.М.Karimova, М.Е.Ма’rufova. Maktabgacha yoshdagi bolalarda oila haqidagi tasavvurlarni boyitish	127
D.N.Berdiyev. Oila va xotin-qizlar o‘rtasida jismoniy tarbiya va sportni targ‘ib etish	129
О‘.N.Farmonov. Kreativ yondashuvlar asosida boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida matematik tushunchalarni shakllantirish	130
П.М.Мухаматкулова, Л.М.Бурханова. Актуальные проблемы и особенности государственной регистратсии расторжения брака и перспективы законодательства Республики Узбекистан в этом направлении.....	132
D.I.Babajanova. Aliment to‘lash to‘g‘risidagi kelishuvni fuqarolik-huquqiy tartibga solishning asoslari.....	136
А.Х.Холов, Ш.П.Маҳмудов. Мавжуд муаммоларни ҳал этиш учун маҳаллалар тизиминида иқтисодий дастакларни қўллаш зарурияти	138
М.А.Mansurova. Yosh oilalarda nizo va ajrimlarning asosiy omillari	144
A.Y.O‘taev, S.R.Sobirova. Xiva – sharq memorchiligining yuksak namunasi.....	147
Н.А.Соғинов. Ўзбекистонда оила психологияси масалалари илмий тадқиқот предмети сифатида	149
Н.А.Умирзакова. Ташқи меҳнат мигрантлари ва оиладаги муносабатлар деформацияси	153
S.R.Sobirova. Chizmachilik mashg‘ulotlarida o‘quvchilarga mustaqil grafik topshiriqlar to‘plami mazmunini shakllantirish va tayyorlashni o‘rgatish	155
М.Ш.Сабирова. Ўзбекистонда оила институтини ривожланишида никоҳ-ажралиш жараёнлари ва уларнинг ҳудудий жиҳатлари	157
F.O.Mirzayeva, M.Boymanova. Oilaviy munosabatlarning o‘ziga xos xususiyatlari	161
Х.И.Даукаева. Влияние пандемии covid-19 на родителей, детей и функционирование семьи	163
Ф.И.Очилов, Д.У.Ахунова, Ш.А.Солихова. Бошланғич синф ўқитувчиларининг шахсий-инсоний ва фуқаролик хусусиятлари	165
Д.А.Алимова. Туркистон милли тараққийпарварларининг оила мавқеига оид қарашлари (Абдурауф Фитратнинг «оила ёки оила бошқариш тартиблари» асарини аҳамияти).....	167
Х.Х.Хайдарова. Шаҳар қиёфаси оила фаровонлиги тимсолида	171
З.А.Наримбетова, С.У.Юлдашев, Т.В.Масальцева. Бошланғич синф ўқувчилари онгида толерантлик тушунчаларини шакллантириш.....	173

УЧИНЧИ ШЎЪБА: ОИЛАДА ГЕНДЕР ТЕНГЛИКНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ҲУҚУҚИЙ, ИҚТИСОДИЙ ВА ИЖТИМОИЙ АСОСЛАРИ

Р.Исмаилова. Оиладаги гендер муносабатларнинг ижтимоий-психологик жиҳатлари	176
L.K.Narimbaeva, Sh.M.Dexqonboev. Iqtidorli bolalarni izlash, aniqlash va qobiliyatlarini rivojlantirish	178
А.И.Гулнора. Правовые основы предотвращения семейного насилия: международные и национальные механизмы	180
М.С.Товбоева. Оиладаги низоларга деспотизмнинг психологик таъсири	187
Sh.Sh.Shayakubov. Ensuring gender equality - increasing the rights and opportunities of women	190
D.Oribboeva. Oilada zo'ravonlik va uning ko'rinishlari	193
З.К.Исмаилова, М.Х.Байбаева. Бошқарув фаолиятида гендер тенгликни таъминлаш ва хотин-қизларнинг ҳуқуқ ва имкониятларини кенгайтириш	195
У.С.Сарибаева, Ҳ.Д.Норқулов. Оиладаги руҳий-жисмоний зўравонлик ва уни бартараф этилишида психологик билимларнинг роли	198
Ш.А.Мадаева, М.М.Кумушева. Фактор ислама в формировании гендерных отношений в узбекистане: историко-философский анализ	200
Д.Д.Юсупова. Гендер стереотипларининг хотин-қизлар ҳаётига таъсири	203
Э.Х.Эгамбердиев, М.Н.Аширбоева. Соотношение принципа равенства прав мужчины и женщины в семейных отношениях и вопросах гендерного равенства с объективными реалиями в республике Узбекистан.....	207
Ф.А.Мухитдинова. Ўзбекистон янгиланиш жараёнида хотин-қизлар ва эркаклар учун тенг ҳуқуқ ҳамда имкониятларни таъминлашнинг долзарблиги	209
Н.Н.Эшманова. Ёшларнинг баркамоллигини таъминлашда аёл-педагогларнинг тутган ўрни	219
О.Б.Шамсиддинова, З.Л.Каримова. Эр-хотин ва бошқа оила аъзоларининг мол-мулкдан фойдаланиш ҳуқуқи.....	220
Н.Н.Шомуротова. Оилавий зўравонликнинг ижтимоий психологик хатарлари	224
F.B.Bayjonov. Oilada va ta'lim muassasalarida o'spirinlarning gender madaniyatini shakllantirish omillari	228
S.R.Sobirova. Yoshlarning ma'naviy bilimlarini shakllantirish masalasi.....	230
У.М.Имомова. Оилада гендер тенгликни таъминлашнинг ҳуқуқий, иқтисодий ва ижтимоий асослари.....	231
S.Agzamkhodzhaeva. Formation of gender identity in the process of socialization	233
М.С.Абдуллаева, А.Д.Анарқулов. Взаимообусловленность показателей гендерного равенства и экономического роста	238
Ф.А.Акрамова. Оилада ижтимоий установка ва стереотипларнинг гендер тафовутлари.....	242
G.P.Ermatova, L.Ergasheva. Jamiyatda ayollarning mavqei, huquq va erkinliklari	246
Z.Ismailova. The impact of gender approaches on educational effectiveness	249
Д.М.Ташпулатова, М.Х.Саломова. Бўлғуси бошланғич синф ўқитувчиларининг услубий-математик тайёргарлигининг ташкилий ва психологик-педагогик шарт-шароитлари.....	253

ТЎРТИНЧИ ШЎЪБА: ОИЛА ТАРБИЯСИДА МИЛЛИЙ ВА УМУМИНСОНИЙ ҚАДРИЯТЛАРНИНГ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ

Х.И.Ибраимов. Оилада миллий фазилатли шахсни тарбиялашни педагогик шарт-шароитлари	257
М.Холиқова. Шахсий компетенцияларни шакллантиришда оиланинг ижтимоий-педагогик потенциали	259
Р.Г.Гимазутдинов, А.Х.Манзуров. Талабаларда жисмоний сифатларни ривожлантириш	262
Д.Х.Юлчиева. Оилада барқарор ижтимоий муҳитни таъминлашда тарбияда миллий ва умуминсоний қадриятларнинг ўрни	263
З.Х.Худойбердиева, Б.Равшанбекова. Таълим сифатини такомиллаштиришда халқаро баҳолаш дастурларини жорий қилиш	266
Ҳ.Д.Норкулов, У.С.Сарибаева. Оила тарбиясида миллий қадриятларнинг ўрни ва аҳамияти	269
А.А.Abdullayev, А.М.Pesbaeva, Р.В.Jaylauova. O'qituvchining ma'naviy qiyofasi, pedagogik va axloqiy madaniyati	273
О.Р.Шамиева, Г.П.Эрматова. Амир темурнинг оила бошқарувидаги ибратли жиҳатлари	275
Э.Э.Хуррамов, М.Ш.Мадиева, Д.З.Темирова. Кичик ёшдаги ўқувчиларда мактабга чиқиш кўркуви ва хавотирининг намоён бўлиши	277
О.Худоёрова, И.Мурадов, Ш.Мейлиев. Болаларни миллий, маънавий ва диний қадриятлар руҳида тарбиялаш масалалари	279
Э.М.Соатов, А.Ғ.Хусенбаев, Д.К.Яндашашева. Ёш спортчиларни жисмоний тайёрлаш	282
О.Худоёрова, У.Ўтанова, Х.Аликулов. Баркамол авлод тарбиясида оила ва мактабнинг масъулият туйғусини ошириш йўллари	284
О.Худоёрова, Г.Қулдошева, И.Мурадов. Оилада фарзанд тарбияси	286
Н.А.Саидкулов. Оила тарбиясида ёшлар сиёсий маданиятини ривожлантириш масалалари	289
О.Худоёрова, И.Мурадов, Ф.Мурадова. Ёш авлодга таълим ва тарбия беришда ўқитувчининг инновацион фаолияти ва таълим технологиялари	292
А.Х.Абдулазизов. Оила тарбиясида мутолаа маданияти	295
Д.А.Муҳитдинова. Оила тарбиясида миллий ва умуминсоний қадриятларнинг ўрни ва аҳамияти	298
О.М.Jabborova. Boshlang'ich 4-sinf o'quvchilarining matnini o'qish va tushunish darajasini baholashda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish	304
Д.А.Муҳитдинова. Ёшларни ижтимоий ҳаётга изчил тайёрлашда маҳалла ва оила ҳамкорлиги	305
Б.П.Абдуллаева, С.Назарова. Бошлангич таълимда педагогик технологияларнинг ўрни ва роли	309
А.М.Karimova, М.О'xakimova. Maktabgacha yoshdagi bolalarni oilaviy an'analar asosida tarbiyalash	311
Н.Қ.Мусайева, Г.Муродуллаяева. Oilada ilk yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish	313
Г.Р.Ерматова. Oliada milliy qadriyatlarimiz asosida bolalarda sotsial intellektni shakllantirishning ijtimoiy psixologik asoslari	315
И.З.Насиров, И.И.Зокиров. Оилавий муҳитда болаларга ижодий фикрлашни ўргатиш	318
Б.Х.Нарзуллаева. Маҳалла хотин-қизлар билан ишлаш ва оилада маънавий-ахлоқий қадриятларни мустаҳкамлаш бўйича мутахассис фаолиятини такомиллаштириш	321
А.Мухсиева. Оилада болаларни маънавий-ахлоқий фазилатларини тарбиялаш – мамлакат тараққиёти омили	323
Н.Ў.Хидирова. Ўзбек халқи миллий урф-одат ва анъаналарида етим болага муносабат масалалари	325
Р.А.Турсунов. Milliy qadriyatlar hamda ma'naviyat ruhida shakllantirilgan oilada ijtimoiy muhit va tarbiya masalasi	329
Н.О.Ташпо'latova, А.У.Қориёев. Ta'limda kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan ta'limning o'rni	331